

Posvátno v nových náboženských směrech

Zdeněk Vojtíšek

Úvod

O nových náboženských směrech¹ hovoříme většinou v souvislosti s tím, co je nejvíce charakterizuje, tedy v souvislosti s napětím, které jejich existence vyvolává. Nový náboženský směr totiž do společnosti a do jejího náboženského života vnáší novou ideu, která se nutně ocitá v rozporu s dosavadními náboženskými idejemi, protože už svou pouhou existencí vyjadřuje, že v tom či onom smyslu jsou „staré“ náboženské ideje nedostatečné, a musejí být proto doplněny, ne-li přímo nahrazeny ideou novou (či novým idejemi).

Tyto nové ideje (které ovšem zákonitě podléhají vlivu času a postupně ztrácejí svou novost a svůj protestní potenciál) dokáží společnost nebo alespoň její část šokovat svou překvapivostí, přímočarostí, naléhavostí a dalšími charakteristikami. Součástí tohoto protestu je také nová, šokující distribuce posvátna. Nový náboženský směr nutně desakralizuje alespoň část doposud posvátného světa (odmítá třeba posvátné osoby či posvátná slova) a naopak posvěcuje část světa, který byl dosud ze sakrální sféry vyřat (stanovuje např. jiné posvátné osoby), popř. znovu (a jinak) sakralizuje právě zprofanované (např. přeznačuje posvátná místa apod.).

Protest nového náboženského směru však má své meze: může a musí sice posvátno distribuovat jinak, ale nemůže ho nedistribuovat vůbec. Takový protest by totiž ztratil svůj náboženský charakter, neboť – jak víme již nejpozději od Durkheima – každé náboženství dělí svět „do dvou sfér, z nichž jedna zahrnuje vše sakrální a druhá vše profánní“.² A týž zdroj nás upozorňuje,

¹ Synonymním pojmením, jímž se někdy překládá obvyklý anglický výraz „new religious movement“, je „nové náboženské hnutí“.

² Durkheim, É.: *Elementární formy náboženského života*, OIKOYMENH, Praha 2002, s. 45.

že „okruh posvátných předmětů ... nelze jednou provždy definovat – jeho rozsah je v závislosti na každém náboženství nekonečně proměnlivý“.

Účelem této krátké statě je tedy na prvním místě ukázat, že dělení na sakrální a profánní, tento charakteristický znak náboženského myšlení, je přítomno i v těch skupinách, které musejí být z dnešního hlediska klasifikovány jako nové náboženské směry, tj. ve skupinách společensky nezařazených, dosud neetablovaných, nesoucích dosud novou a překvapivou náboženskou ideu, stojících na počátku svého vývoje, s dosud přítomným protestním postojem, jemuž se společnost brání (někdy i pejorativní nálepkou „sekta“).³ Na druhé straně pak jde o to alespoň naznačit proměnlivost onoho okruhu předmětů, které tyto nové náboženské směry (pochopitelně každý zvlášť a každý jinak) do posvátného světa zařazují.

Následující odstavce se týkají sedmi různých nových náboženských směrů. Jejich výběr je veden úmyslem poukázat na šíři současného náboženského života v České republice. Zmíníme se proto o nových náboženských směrech, které navazují na křesťanskou, esoterickou (ve třech relativně samostatných proudech), hinduistickou a buddhistickou tradici. U každé z těchto sedmi letmo popsaných skupin ukazujeme jeden reprezentativní objekt, který patří do sféry posvátna a který je možné považovat pro ten který nový náboženský směr za charakteristický. Tak se zmiňujeme o posvátném místě, posvátném čase, posvátné osobě, posvátném ději, posvátném předmětu, posvátném příběhu a posvátném jazyku.

Hora Sion je v Tyrolsku

I po sedmdesáti letech existence je u nás hnutí Grálu stále novým náboženským směrem. Akceptování ze strany veřejnosti brání uměle udržovaný opar skrytosti, ba až tajemnosti, který má patrně – podobně jako u jiných esoterických skupin – napomáhat zasvěceným (zde tzv. „zpečetěným“) příslušníkům v pěstování vědomí výlučnosti. Tato nepříliš rychle, ale stabilně rostoucí a v České republice relativně silná skupina⁴ má však svá nejbouřlivější léta dávno za sebou. Jsou spjata s naléhavým očekáváním zemské katastrofy v letech 1929–1938.⁵

³ Na podobné téma: Mrázek, M.: Sekty a posvátno, *Dingir* 1 (4), 1998, str. 4.

⁴ Počet „hledáčů Pravdy“ – příslušníků hnutí Grálu je u nás možno odhadnout asi na 1500, přičemž oficiální odhad pro celý svět (patrně poněkud nadsazený) přesahuje 20 tisíc. Zdroj: <http://www.grailmessage.com/gmevo.htm>, 6. 5. 2002.

⁵ Více o mileniálních očekáváních v hnutí Grálu viz: Vojtíšek, Z.: Milenialismus a hnutí Grálu, *Evangelikální teologický časopis* 1 (2), Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica 2002.

V této katastrofě mělo hrát jednu z hlavních úloh posvátné místo tohoto hnutí, náhorní plošina Vomperberg v podhůří Alp nad obcí Vomp. Vybral si ho roku 1928 zakladatel hnutí, Němec Oskar Ernst Bernhardt (1875–1941), který tehdy prožíval vrchol svého působení jako duchovní vůdce Abd-ru-shin.⁶ Od prvního vydání jeho základního náboženského spisu „Ve světle Pravdy“⁷ sice uplynuly tehdy sotva dva roky, ale na Vomperberg za ním proudily stovky jeho příznivců a některým z nich bylo dovoleno zůstat. Vznikla tak tzv. osada Grálu s asi 120 obyvateli. Pro rychle se šířící hnutí se Vomperberg stal nejenom administrativním centrem (se správní budovou), ale také novým středem světa.

Právě v tomto středu byly slaveny tři slavnosti Grálu a po řadu let mohly být slaveny pouze zde.⁸ Právě v tomto středu světa zažívali návštěvníci dotek dokonalosti, např. díky „škole budoucnosti“, která měla znamenat „úplnou přeměnu školství“.⁹ A právě na tomto místě, v tyrolském Vomperbergu, se také odehrávaly náboženské dějiny, na něž hnutí Grálu navazuje: Abd-ru-shinův dům „stojí na onom místě, které směl kdysi spatřit Abraham jako ‚Horu spásy‘!“¹⁰ Právě zde také měl vzniknout Hrad Grálu „pro celý svět“,¹¹ z bílého mramoru, se sedmi kopulemi nad sedmi svatyněmi. Květinové sady kolem Hradu měly dokonce pozvednout celý světadíl „do lepšího klimatu“.¹² A také právě toto místo, nazývané prostě „Hora“, mělo sloužit jako jediné útočiště pro Abd-ru-shinovy věrné v událostech světového soudu, které tehdy (nejintenzivněji roku 1934) tito věrní očekávali. Při světové potopě měla být tato náhorní plošina „oddělena od světa trhlinou v zemi a vodou“.¹³

Vomperberg nám ovšem nemusí posloužit jen jako příklad posvátnosti místa, ba přímo jako příklad typické axis mundi v novém náboženském směru. Můžeme na něm ukázat i skutečnost, že náboženství není odkázáno jen na jeden, byť sebevíce zatížený posvátný předmět. Hnutí Grálu se totiž

⁶ Tehdy psáno „Abdruschin“.

⁷ Abdruschin: *Im Lichte der Wahrheit. Neue Gralsbotschaft vom Abdruschin*. Gralsblätter, Tutzing 1926.

⁸ Na tomto jediném místě byly slaveny až do 60. let, kdy hnutí expandovalo do dalších světadílů a shromažďování ke slavnostem pouze na Vomperbergu již nebylo únosné. Dodnes má ovšem toto místo i z hlediska slavností ve hnutí jedinečné postavení.

⁹ Vollmann, H.: *O životě a působení Abd-ru-shina, Marie a Irmingard na Zemi. 1875–1990*. Verlag Alexander Bernhardt, Vomperberg 1994, s. 22.

¹⁰ Tamtéž, s. 13.

¹¹ Wagner, J.: *Moje cesta ke svatému Poselství a k Pánovi až do doby, kdy opustil zemi*, rukopis, Brno 1995, s. 9–10.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž, s. 15.

Stánek světla v Karviné. Foto: archiv Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů (SSSNNS)

v letech 1998 a 1999 dramaticky rozštěpilo a např. naprostá většina jeho českých příslušníků se přidala k větvi, vedené Jürgenem Sprickem.¹⁴ Čeští „hledači Pravdy“ se tak zbavili možnosti přístupu na Vomperberg a na slavnosti tam pořádané (Hora zůstala ve vlastnictví vůdce druhé větve Siegfrieda Bernhardta). Ačkoli to ještě před několika lety bylo naprosto nepředstavitelné, slavnosti i zpečetování se nyní dějí ve Stánku světla v Karviné.

Za květnového úplňku

V zemích jihovýchodní Asie, domově théravádového buddhismu, je nejvýznamnějším náboženským svátkem vesak. Je to trojnásobný svátek Buddhova narození, probuzení a smrti (přechodu do nirvány). Slaví se při květnovém úplňku, kdy mělo podle legendy dojít ke všem těmto třem udá-

¹⁴ Více o tom viz: Vojtíšek, Z.: Hnutí Grálu (2) – poválečný vývoj a náboženský život, *Theologická revue* 73 (3), Husitská teologická fakulta UK 2002, s. 334–349.

Bulletin festivalu Vesak roku 2000.

lostem (théravádoví buddhisté tyto události kladou většinou do let 623, 588, resp. 543 před Kristem). Patrně nejživěji se vesak slaví na Šrí Lance – v zemi je státní svátek, lidé tráví den i noc na ulicích a kolem chrámů, procházejí v lampiónových průvodech, hrají příběhy z Buddhova života nebo je sledují, meditují a poslouchají výklady Buddhova učení.¹⁵

Od roku 2000 je možno prožít posvátný čas vesaku i v Praze.¹⁶ Má podobu festivalu, konaného několik dní kolem úplňkové noci. Na přednášky, výstavy, promítání filmů a hlavně na úplňkovou meditaci přijíždějí buddhisté z celé České republiky.¹⁷ Někteří noví buddhisté využívají přítomnost slavných

¹⁵ Théravádový mnich, i v České republice známý bhante Wimala, popisuje šrílanský vesak takto: „Tisíce lidí oblečených v bílém, symbolu čistoty a závazku, kteří chtějí prožít tento den v míru, se v šest hodin ráno scházejí v chrámech. Celý den věnují zpěvování a meditacím, naslouchají výkladům dharmy a diskutují o ní. V mnoha městech a vesnicích po celé Šrí Lance se zdarma rozdává jídlo, šťáva z nezralých kokosových ořechů a květiny. Večer se města, vesnice a hlavně všechny chrámy rozzáří barevnými světly, olejovými lampami a svíčkami. Rozhlas a televize vysílají duchovně zaměřené programy a po celou noc přenášejí zpěvy buddhistických mnichů.“ – Wimala, Y.: *Buddhistický svátek Vesak*, in: *I. festival buddhismu Vesak. Příležitostný bulletin*, Pražské buddhistické centrum Lotos, Praha 2000, s. 6.

¹⁶ Blíže viz Vojtíšek, Z.: Mnoho tváří českého buddhismu, *Dingir* 3 (2), 2000, s. 6–8. Nadále je popisován vesak roku 2000; v následujících letech měl tento svátek u nás jinou, poněkud chudší podobu.

¹⁷ Alespoň jedné části programu se účastní celkem více než tisíc lidí.

učitelů a v jejich přítomnosti na malých slavnostech přijímají útočiště¹⁸ slovy „Utíkám se k Buddhovi, utíkám se k učení, utíkám se k obci“, a stávají se tak součástí buddhistického společenství, sanghy.

Vesak tím také ukazuje, jak pestré je složení české části buddhistické sanghy. Ačkoli je svátkem hlavně théravádových buddhistů, podílejí se u nás na stejnojmenném festivalu i buddhisté dalších hlavních směrů: tibetského i zenového buddhismu. Samozřejmě: například ve způsobu účasti naši zdaleka největší skupiny buddhistů, Buddhismu Diamantové cesty, je patrné, že si vystačí sama, některé jiné skupiny se neprezentují vůbec. Režii má pražské buddhistické centrum Lotus,¹⁹ jehož činnost je také buddhisticky „ekumenická“ i mimo festival: ve svých prostorách hostí nejrůznější buddhistické směry, a dokonce i jógové školy.

Posvátný čas vesaku není jen pro buddhisty z organizovaných skupin. Na různé pořady se trousí hlavně studenti a různí nezávislí zájemci a pozorovatelé. Česká buddhistická sangha (je-li možno ji tak s trochou nadšázky nazvat) je totiž daleko širší, než by byl jen souhrn buddhistických skupin: sanghu tvoří vlastně i samostatní čtenáři buddhistických spisů, jichž u nás vyšlo již mnoho desítek a které se – navzdory své intelektuální náročnosti – dobře prodávají.²⁰

Vesak tak ukazuje, že posvátnost (jinakost a oddělenost) času mohou prožívat i ti, koho by nenapadlo hlásit se výslovně k náboženství.

Šrí Matádží je zase v Praze

Jako téměř každý rok v létě zaplnily pražské plakátovací plochy barevné obrazy usměvavé Indky s červenou tikkou na čele. „Řekněte jim, že jsem přišla,“ stojí na nich. A Velká Matka skutečně přišla. Více než hodinu na ni čekal zaplněný sál pražského Rudolfa.²¹ Očekávání stupňoval monotónní projev předřečníka a bhadžany, zpívané skupinou oddaných. Ti také Matku, celou v bílém, přivítali chlebem, solí a nadšenou adorací.

Posvátná osoba sedí na křesle a přednáší o seberealizaci. Hovoří o stvoři-

¹⁸ Trišarana, přijetí útočiště, je obřad, při němž stoupenec buddhismu vyznává, že se utíká k Buddhovi jako k učiteli, k dharmě (učení) jako k řešení problému utrpení tohoto světa a k sanghze jako ke společenství ostatních buddhistů. Buddha, dharna a sangha tvoří tzv. tři klenoty buddhismu.

¹⁹ Sehepředstavení: <http://centrumlotus.cz>.

²⁰ Ivan O. Štampach odhaduje počet těchto samostatných čtenářů na několik tisíc (Štampach, O. I.: *Buddhismus – jeho tradice a současné působení v západní civilizaci*, Pastorační středisko arcibiskupství pražského, Praha 1997).

²¹ Popisována je návštěva Šrí Matádží Nirmalá Déví v Praze 6. srpna 1995.

Śrī Matáždī mezi svými pražskými oddanými. Foto: archiv Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů (SSSNNs)

telské síle kundaliní, která zatím spí v oblasti křížové kosti, v nejnižším energetickém centru (čakře) každého posluchače a čeká na probuzení, vyvedení a spojení s božstvím.²² Asi po hodině Matka žádá posluchače, aby si zuli boty a co nejvroucněji v duchu žádali ji, Velkou Matku, o čisté vědění, odpuštění a o seberealizaci. Matka fouká do mikrofonu. V soustředěném tichu s rukou nad temenem hlavy prý může každý posluchač získat důkaz o tom, že kundaliní prošla celým tělem a že dosáhl seberealizace: odkrvenou ruku má ovanout chladný vánek všepřonikající Síly. O ní prý křesťané hovoří jako o Duchu svatém, Indové jako o Ádi Šakti, staří Řekové jako o Athéně a lidé přelomu 3. tisíciletí jako o kosmické energii.

²² Svým učením navazuje Śrī Matáždī na hinduistické esoterické učení – kundalinijóga. Podle něj proudí v jemnomotném těle člověka síť kanálků energie (prána). Hlavní kanál, sušumná, leží – stejně jako páteř – v ose těla. Na hlavním kanále se nachází šest center (čaker). V nejnižší čakře je sídlo vnitřní síly, která se zpodobňuje jako had (kundaliní) a je považována za projev bohyně Šakti. Cílem kundalinijógy je probudit spící hadí sílu a pomocí různých technik ji vyvést vzhůru až do nejvyšší, sedmé čakry, umístěné mimo lidské tělo nad temenní kostí na vrcholu hlavy. Tím dochází ke stavu sámadhi – ke sjednocení vnitřní energie jednotlivce s božstvím, nebo jinými slovy ke spojení Šakti se Šivou jako s božským principem. – Blíže viz např. Zbavitel, D.: *Hinduismus a jeho cesty k dokonalosti*. DharmaGaia, Praha 1993, s. 55–62.

Lékařka Nirmala Salvé-Šrivastavová (*1923) objíždí od roku 1970 svět s tímto poselstvím, jež nazývá sahadža jóga.²³ Slovo sahadža naznačuje, že cesta k božství, kterou hlásá, je mimořádně snadná, přirozená a bez námahy a odříkání. Stačí k ní jeden večer (třeba v Rudolfinu) a pak samozřejmě celoživotní oddanost k posvátné osobnosti, ke ztělesnění mateřské lásky a božství. Snadnost této cesty odvozuje božská Matka od toho, že roku 1970 údajně otevřela přístup k duchovnímu cíli pro všechny lidi (otevřela nejvyšší čakru na kolektivní úrovni). Nižší čakry na úrovni celého lidstva před ní údajně otvírali zakladatelé velkých náboženství – Buddha, Mahavíra, Ježíš, Kršna.

Kolem Matky a jejího poselství se utvořila světová rodina (tzv. kolektivita)²⁴ sahadža jóginů. Božská Matka své rodině poskytuje návod, jak jednat, vyjadřovat se, vychovávat děti, myslet.²⁵ Svým oddaným vybírá partnera a dvojice oddává, ačkoli mírně upřednostňuje stav nepřipoutanosti k žádné hmotě – tedy ani k partnerovi a dětem. Pražská návštěva Matky je příležitostí, jak jí projevit božskou úctu. Po veřejné přednášce proto následuje neveřejný ritus mytí jejích nohou omastkem, medem, mlékem, jogurtem a dalšími látkami. Takto vzniklý nápoj je považován za posvátný (má pozitivní vibrace), a následovníci ho proto obřadně vypijí.

Jaro přichází s Jarovítem

Poslední dubnovou sobotu²⁶ se v údolí Břežanského potoka na okraji Prahy sešlo asi dvacet převážně mladých lidí.²⁷ Někteří se v dodávkovém autě převlékají do jednoduchých bílých košil a šatů ozdobených výšivkami a páskem. Dokončuje se slámová figura Morana a skupina pak asi dvě hodiny stoupá do míst bývalého slovanského hradiště. Dodávka tam již stojí, na ohni se peče sele, přibývají další účastníci Jarovítovy slavnosti. Po nezbytných přípravách a exkurzi po obvodu bývalého hradiště účastníci utvoří kruh kolem posvátného prostoru. V něm se nacházejí sochy bohů, obětiny a uprostřed Morana, dřevěná konstrukce, obalená slámou a látkou tak, že vytváří dojem postavy.

Buben stařešiny Dervana naznačuje počátek posvátného děje. Do posvát-

²³ Poselství shrnuje: Šrí Matádží: *Metamoderní éra, Společnost sahadža jóga*, Praha 2001.

²⁴ Počet sahadža jóginů ve světě je odhadován asi na dvacet tisíc, u nás asi na tři sta.

²⁵ Petráňová, K., Božská Matka a čisté vztahy, *Dingir* 4 (2), 2002, s. 18–19. Viz též např.

Abgrall, J.-M.: *Mechanismus sekt*, Karolinum, Praha 2000, s. 117–120.

²⁶ Popisována je sobota 26. 4. 2003.

²⁷ Blíže o popisované skupině Rodná víra viz: <http://www.volny.cz/rodna-vira>.

ného prostoru vstupuje jen Jaroslav, Jarovítův kněz. Předtím zapaluje pochodň od ohně, který dvěma kameny rozdělal jiný Slovan. Od pochodně hoří čtyři hraničky, rozložené symetricky po obvodu posvátného kruhu. Zapalování každé z nich doprovází posvátné slovo – vzývání Jarovíta a prosba o jeho pomoc v různých životních oblastech. Požehnána je i medovina a pokrm z čerstvých jarních rostlin (snad mladých kopřiv). Nakonec vzplkne i Morana a po chvíli je – ještě hořící – odnesena a svržena z okraje bývalých hradištních valů. Nápoj i pokrm koluje rukama přítomných, kteří jej přijímají s výkřikem „Sláva Jarovítovi“ a s dalšími slovy díky, požehnání a pro se, určených jemu.

Západní tradice novopohanství vznikla ve Velké Británii na začátku 18. století;²⁸ mezi těmi, kdo se v následujících staletích cítili novodobými druidy a bardy (či obecně Kelty) se objevilo i několik významných osobností. Tíhnutí k tradici Germánů dosáhlo v Německu vrcholu na přelomu 19. a 20. století a romantická představa germánského náboženství pomáhala ospravedlňovat dobový rasismus a antisemitismus i několik dalších desetiletí²⁹. Novodobí Slované se objevovali až v průběhu 20. století.³⁰ A ve 21. už mají v některých zemích na východ od nás (v Rusku, v Polsku, v Lotyšsku) relativně silné postavení (v porovnání s jinými novými náboženskými směry).

Posvátný děj na hradišti u obce Dolní Břežany je vystřídán soutěžemi (vrhání kamene), akcemi pro děti, hostinou a medovinou. Oslava vítězství jara nad zimou, Jarovíta nad Moranou nabývá podoby přátelského setkání či happeningu. O skutečné účinnosti tohoto posvátného děje, který má zajistit příchod jara a obnovení plodnosti, poněkud pochybuje i stařešina českých Slovanů Dervan, vysokoškolský učitel italského původu.³¹ Ovšem o tom, že onen děj (Jarovítův obřad) je opravdu posvátný, nepochybuje ani v nejmenším.³²

²⁸ Antalík, D.: Z dějin neodruidismu, *Dingír 5* (1), s. 10–12.

²⁹ Blíže viz: Goodrick-Clarke, N.: *Okultní kořeny nacismu*, Votobia, Praha 1998.

³⁰ Pokud nepočítáme pokus Karla Slavoje Amerlinga (1807–1884) o založení Bratrstva věrníků nového náboženství slávského roku 1839.

³¹ V rozhovoru Dervan říká: „Jestli opravdu působíme na přírodu, nebo jsme dokonce tvůrci regeneračního cyklu, to nevím.“ – Vojtíšek, Z.: Nejdůležitější je obřad. Rozhovor se Slovanem ze společenství Radná víra, *Dingír 5* (1), s. 25.

³² V rozhovoru Dervan říká: „já osobně věřím, že při obřadu se otevírají jakési dveře v posvátné sféře.“ – Tamtéž.

³³ Na obdobném principu pracuje detektor lži.

Scientologický E-metr. Z propagačního materiálu.

E-metr, náboženský přístroj

Kolekce věcí, které slouží jako posvátné předměty, je nekonečná. Přesto – najít mezi nimi přístroj, který měří odpor povrchu lidské kůže, je poněkud neobvyklé. Tento přístroj se nazývá elektropsychometr, zkráceně E-metr. Obvykle leží na stole mezi dvěma osobami – jedna drží v ruce elektrody, jejichž pomocí jí do těla a zpět protéká elektrický proud o napětí 1,5 voltu. Elektrody jsou kabelem připojeny k tělu přístroje, na němž je stupnice.³³ Tu bedlivě sleduje druhá osoba a navíc vydává pro první osobu povely.³⁴

Nacházíme se mezi scientology.³⁵ Obě osoby – auditovaný i auditor – pravděpodobně věří, že přístroj mezi nimi měří duševní rozpoložení auditovaného. Podle této víry „obrazy v mysli obsahují energii a hmotu.“³⁶ Jakékoli změny mysli (např. vybavení zážitku) pak údajně „ovlivňují slabý proud elektrické energie vytvářený E-metrem a způsobují tak pohyb

³³ Popis auditingu viz: Blažková, J.: Silnější než droga, *Nedělní lidové noviny* 16. 1. 1993. Práce byla přetřísknuta v: Úvodní texty pro studium scientologie, Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, Praha 1998, s. 31–38.

³⁴ E-metry se používají v tzv. Dianetických centrech, kaplích Scientologické církve nebo v dalších institucích založených L. R. Hubbardem.

³⁶ *Co je scientologie?* Překlad z němčiny. Určeno pouze pro vnitřní potřebu Dianetického centra Praha, Praha 1994, s. 2.

ručičky na stupnici.³⁷ Auditor vede auditovaného ke vzpomínkám³⁸ a z pohybu ručičky pak určuje problémy z tohoto života auditovaného, z prenatalního stavu, či dokonce z minulých životů. Problémy se pak intenzivní terapií snaží řešit, „odauditovat“.

Scientologickou církev, která E-metr nazývá svým náboženským přístrojem,³⁹ založil roku 1954 americký spisovatel L. R. Hubbard (1911–1986)⁴⁰ na základech tzv. dianetiky. Dianetika vznikla roku 1950 jako původně psychotherapeutické hnutí,⁴¹ založené na Hubbardově mnohoslibné knize, která vyšla téhož roku.⁴² Hubbardova laická, nepodložená, ale o to divočejší terapie se totiž setkala na jedné straně s přízní stovek lidí, ochotných experimentovat se svým psychickým stavem, na druhé straně s příkrým odmítnutím vědecké obce. Z palby kritiky odborníků se Hubbardovi částečně podařilo utéci tím, že svá Dianetická centra prohlásil za kaple Scientologické církve, své auditory za duchovní a celý (typicky americký) terapeutický byznys za náboženství.

O fungování E-metru je možné se přesvědčit snadno. Ručičku na stupnici probudí dokonce i velmi slabý stisk; lehce ji ovlivňuje i pocení rukou. Ovládat ručičku tedy není vůbec těžké ani pro toho, kdo příkazy auditora neposlouchá a nevybavuje si žádné zážitky. Daleko méně snadné je věřit tomu, že takto způsobené pohyby ručičky vypovídají něco validního o momentálním duševním stavu, natož o údajných zážitcích, které duše⁴³ auditovaného prožila před miliony let. Zkrátka: pro někoho je kámen obyčejným kamenem, pro druhého je to posvátný oltář. Pro jednoho je E-metr zajímavá hračka, pro druhého posvátný předmět – náboženský přístroj.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Vše nasvědčuje tomu, že sugestivní techniky auditorů způsobují u auditovaných tzv. syndrom falešné paměti.

³⁹ Tímto způsobem popsal E-metr tiskový mluvčí Scientologické církve Jiří Voráček v osobním rozhovoru.

⁴⁰ Stručný životopis zakladatele: Kořínek, M.: L. R. H. podle scientologů, *Dingir* 3 (4), s. 14; též: Hubbard podle kritiků, *Dingir* 3 (4), 2000, s. 15.

⁴¹ Blíže viz: Vojtíšek, Z.: *Fenomén scientologie, Úvodní texty pro studium scientologie, Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů*, Praha 1998, s. 3–23.

⁴² Český překlad: Hubbard, L. R.: *Dianetika. Moderní věda o duševním zdraví*, Návrat, Brno 1997. Recenze českého vydání: Růžička, J.: *Buďte clear! Poznámky k prvnímu českému vydání scientologické bible, Nová přítomnost* 5, 1998. Práce byla přetisknuta v: *Úvodní texty pro studium scientologie, Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů*, Praha 1998, s. 25–30.

⁴³ Scientologové používají výhradně pojem „thetan“ ve smyslu zhruba odpovídajícím představě „duše“.

Aštar Šeran a Plejádanka Semjase. Kresba: <http://www.vesmírní-lide.cz>

Aštar Šeran spasitel

Nelze určit, kdy mystikové začali hovořit o tom, že přijímají poselství od obyvatel jiných planet. Za jednoho z prvních se považuje švédský vědec a náboženský myslitel Emanuel Swedenborg (1688–1772). Každopádně ale už od doby Swedenborga nebyli tito mimozemšťané jen bytostmi z jiných planet, ale získávali také transcendentní rysy. Mezi důvody, které k takovému zbožštění vedou, je třeba jistě připočítat dva předpoklady, které jsou v souvislosti s mimozemšťany tradovány: že jejich schopnosti a moc naprosto převyšují naše měřítka a že jsou oprávněni nám lidem sdělovat, jak máme žít.

Není tedy nijak překvapivé, že vlna zájmu o UFO⁴⁴ dala brzy vzniknout tzv. náboženské ufologii. Již brzy po roce 1947, kdy americký obchodník Kenneth Arnold poprvé použil v rozhovoru s novináři metaforu létajících talířů, se objevili lidé,⁴⁵ kteří mimozemšťany nejen pozorovali, ale přiná-

⁴⁴ Unidentified flying objects (neidentifikované létající objekty).

⁴⁵ Jedním z prvních těchto tzv. kontaktérů se stal Američan George Adamski (1891–1965), autor slavné trilogie „Létající talíře přistály“ (1953), „Uvnitř vesmírných lodí“ (1955), „Rozloučení s létajícím talířem“ (1963).

šli od nich i poselství. Ta se postupně spojovala do celé bohatě rozvětvené a v podstatě již naprosto nepřehledné mytologie, v níž vystupuje vesmírný hrdina Aštar Šeran, krásná Plejádanka Semjase a desítky dalších postav. Jména některých jsou nová, jiní se pozemšťanům pouze připomněli jmény dávnych a dnes již pozapomenutých bohů – Isidy, Ptaalia, Herma apod.

Posvátný příběh, mýtus, poskytující vysvětlení světa a smysl života, přináší i český kontaktér Ivo Aštar Benda (*1961). Jeho ústřední postavou je právě Aštar Šeran, hlavní velitel kosmických flotil, který Bendovi údajně dovolil nosit své jméno. Od roku 1998 sděluje Aštar Šeran a další láskyplné kosmické bytosti ve stovkách a tisících poselstvích⁴⁶ Bendovi a kruhu jeho kontaktérských příznivců a spolupracovníků jednoduché a staré poselství. Blíží se apokalyptická událost, z níž mohou být díky lásce mimozemských bytostí zachráněni ti, kdo prokáží mravní kvality.

Jednotlivé prvky mileniálního⁴⁷ posvátného příběhu, který nejlépe známe z jeho křesťanské verze, jsou ovšem vyjádřeny jazykem, který má patrně lépe odpovídat současnému civilizačnímu stupni:⁴⁸ zlo je přeloženo jako hrubá vibrace, která vzniká hříchem – negativní energií; evangeliem jsou zprávy přijaté v kontaktu s mimozemšťany, ďábelskými bytostmi jsou negativní mimozemšťané, spasitelem Aštar Šeran. Od počátků Bendova hnutí až dodnes můžeme sledovat postupný nárůst otevřeně náboženských motivů (biblické postavy, archandělé, Ježíš) pravděpodobně v závislosti na postupném vynořování mýtu z nevědomí kontaktérů do jejich vědomí. Logickým završením tohoto vývoje by byl posun postavy Ježíše Krista do centra zvěsti, v němž vystřídá spasitelského prostředníka Aštara (tuto tendenci je možné vysledovat již nyní),⁴⁹ a vytvoření již nezakrytě náboženské společnosti (patrně v blízké budoucnosti).

⁴⁶ „Rozhovory s poučením od mých přátel z vesmíru“ s prvními 378 zprávami vyšly péčí Ivo Benda a Miloslavy Drskové roku 1998 v kroužkové vazbě. Od té doby jsou podobným způsobem připravovány další svazky (roku 2002 to byl již šestý) a počet sdělení, přijatých už asi stovkou kontaktérů, se blíží již dvěma tisícům. Všechna sdělení jsou k dispozici i na internetové adrese <http://www.vesmiri-lide.cz>.

⁴⁷ Milenialismus definujeme podle Catherine Wessingerové jako „víru ve velmi blízké kolektivní dosažení všestranného blahobytu (spasení)“ – Wessinger, C.: Introduction, in: Wessinger, C. (ed.): *Millennialism, Persecution, and Violence. Historical Cases*, Syracuse University Press, Syracuse 2000, s. 6 a 7.

⁴⁸ Řičan, P., Spása přichází z UFO, *Dingir* 1 (4), 1998, s. 23.

⁴⁹ Popisek k obrázku mladého muže s pastýřskou holí a s úpravou hlavy a oděvu, která připomíná kulturu starověkého Předního Východu, do nečekaných detailů navazuje na křesťanské vyznání Ježíše jako vtělení (inkarnaci) Boha, který v lidském těle prožil všechna pokušení, ale nedopustil se hříchu, vykoupil lidi z moci hříchu a ukázal cestu spasení. Popisek zní: „JEŽÍŠ KRISTUS – 1. PŘÍCHOD NA PLANETU ZEMI. TÍMTO AKTEM BYLA ZAHÁJENA ELIMINACE NEGATIVNÍHO STAVU V ZÓNĚ VYMÍSTĚNÍ A NA PLANETĚ NU-

Jedna z publikací Jana Podmolíka

A ten slovo se stal fleš

Pro australského reemigranta Jana Podmolíka (Johna Podmolika), který se v polovině 90. let 20. století usadil v Olomouci, je doslovný překlad bible záležitostí prvořadé důležitosti. Věří, že ho k vytvoření správného překladu povolal sám Bůh,⁵⁰ protože všechny dosavadní překlady do češtiny jsou zavádějící. Používají totiž podle něj nepřesné, a tím i nesprávné výrazy a opomíjejí zdánlivě nedůležité detaily.⁵¹ Aby se vyhnul údajně nespráv-

LA (TĚTO ZEMI). PRVOTNÍ STVOŘITELI VŠEHO A VŠECH vzal pseudotvárcům jedno ze zfabrikovaných těl, aby pomocí něj jako klíčového nástroje mohl přicházet ke všem bytostem a tvorům uvězněným v pasti negativního stavu z jejich vlastní pozice, jako jeden z nich, v tom smyslu, že se podrobil jejich životu, aby ho viděl a prožil jako oni. A nejen to, ale hlavně, že byl schopen PODROBIT SI všechny zla a lži z jejich vlastní pozice a změnit v SOBĚ všechno z jejich pseudoživota na pravý pozitivní život. Uskutečněním toho JIM JEŽÍŠ KRISTUS VYDLÁŽDIL CESTU, ABY UDĚLALI TO STEJNÉ, AŽ PRO NĚ PŘIJDE ČAS KONVERTOVAT DO POZITIVNÍHO STAVU. Prostřednictvím těch zkušeností jim všem poskytl správné a účinné prostředky na dosažení tohoto nejdůležitějšího cíle, vedoucího k věčnému zrušení negativního stavu.“ – Zdroj: <http://www.vesmirmi-lide.cz>.

⁵⁰ Jurkovič, P.: Pánova cesta, *Dingir* 1 (2), 1998, s. 6.

⁵¹ V předmluvě vlastního překladu Nového zákona Podmolík uvádí: „Neexistuje jediný nedůležitý výraz v bibli. ... Přebásnění Shakespearova díla může být nádherný skvost literatury, ale přebásnění bible lidským rozumem a citem je hloupost.“ – *Nový kovenant*, z řeckého originálu přeložil John Podmolík, John Podmolik Ministries, Concord, Australia 2000, s. II.

ným konotacím českých slov, Podmolík zavádí celou řadu neologismů, jejichž původ většinou vede k angličtině: např. slovo „tělo“ nahrazuje na některých místech výrazem „fleš“,⁵² slovo „sláva“ výrazem „glory“ atd.

Vzniká tak překlad, pozoruhodný zvláště ve známých a liturgicky využívaných pasážích Nového zákona: „Proto jim Ježíš řekl, Amen, amen vám vykládám, když nepolykáte fleš syna člověka a nepijete jeho krev, nedržíte v sobě život! Kdo žvýká moji fleš a pije moji krev, drží život věčný a já jej vyzvednu posledního dne! Protože moje fleš je opravdu jezení a moje krev je opravdu pití! Ten žvýkající moji fleš a pijící moji krev ve mně zůstává a já v něm!“⁵³

Kromě svého překladatelského poslání je Jan Podmolík i misionářem. Jeho pojetí křesťanství je zformováno tzv. hnutím Víry,⁵⁴ které vzniklo v 70. letech 20. století ve Spojených státech na půdě pentekostálního křesťanství a pod vlivem hnutí Nového myšlení. Pentekostální křesťanství je známo svou emociální a entusiastickou zbožností s důrazem na nadpřirozené úkazy a schopnosti, pro něž hledá oporu v doslovném výkladu křesťanských kanonických textů. Nové myšlení zase vložilo do hnutí Víry ideu moci pozitivního očekávání a myšlenek, tvořících realitu.⁵⁵ Strhující nadšení, které vtahuje do společenství, a víra v sílu víry, která dodává věřícímu potřebnou jistotu, jsou charakteristické znaky také pro Podmolíkovu olomouckou skupinu Cesta Panujícího.⁵⁶

Posvátný jazyk, který se Podmolíkovi podařilo vytvořit, tak není jen jazykem bible, ale i jazykem tohoto společenství.⁵⁷ Jím jeho následovníci hovoří mezi sebou, jím sdělují své náboženské zkušenosti a píší je na Internet, tímto jazykem je psán i měsíční bulletin.⁵⁸ Svým uživatelům

⁵² Výrazem „fleš“ Podmolík překládá řecké sarx (sarx), zatímco na místech výskytu řeckého soma (soma) ponechává běžné „tělo“. Tento postup vysvětluje Předmluva na s. IV (Nový kovenant, z řeckého originálu...).

⁵³ Nový kovenant, z řeckého originálu..., s. 115 (textové poznámky vynechány). Tento text (Janovo evangélium 6, kapitola, verše 53–56) zní v Českém ekumenickém překladu takto: „Ježíš jim řekl: Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v poslední den. Neboť mé tělo je pravý pokrm a má krev pravý nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.“ (Český ekumenický překlad, Česká biblická společnost, Praha 1995).

⁵⁴ Více o hnutí Víry: Vojtíšek, Z.: *Netradiční náboženství u nás*, Gaudeamus, Hradec Králové 1999 (2. vydání), s. 47–49.

⁵⁵ Nejznámějším projevem Nového myšlení je tzv. pozitivní myšlení, známé i u nás z desítek publikací.

⁵⁶ Sebestředstavení: <http://www.cestapanujiciho.cz>.

⁵⁷ Tvoří ho několik desítek lidí.

⁵⁸ *Zpravodaj shromáždění vyvolaných Cesta panujícího*, Olomouc.

tento jazyk poskytuje jistotu, že kráčí po té (jediné) správné cestě doslovného, a proto nezpochybnitelně správného překladu božích slov, a zároveň je bezpečně zařazuje do struktury jejich společenstva. Podmolíkova záměrně lámaná česko-angličtina tak nese nejdůležitější funkce posvátného jazyka: vede jeho mluvčí z profánní do sakrální sféry a pevnou hradbou odděluje posvátné společenství od neposvátného okolí.

Závěr

Ačkoli se dnes často zdůrazňuje, že posvátno tvoří důležitou součást života člověka i dnešní, „odkouzlené“ doby, pokládáme za užitečné ukazovat, jakých konkrétních podob vnímání posvátna nabývá. Jednou z oblastí, která si tuto pozornost zaslouhuje, jsou nové náboženské směry. Podoby vnímání posvátna jsou zajisté proměnlivé, a v některých případech dokonce překvapivé. Samo oddělování profánního od sakrálního a vážnost, jaká je tomuto ději přikládána, se však zdá být konstantní antropologickou veličinou.

The Sacred in New Religious Movements

Zdeněk Vojtíšek

The majority usually perceives the new religious movements as marginal social groups and even doubts if their practice is genuinely religious. In spite of this fact, the adherents of new religious movements experience a full-value touch of the sacred. In this article, seven new religious movements are shortly characterised and related to spheres of the sacred that are typical for them: (1) the sacred place in the Grail movement, (2) the sacred time among the Czech converts to Buddhism, (3) the sacred person in one of Hindu tantric groups, (4) the sacred action performed among a neo-pagan group of Slavs, (5) the sacred object in the Scientology Church, (6) the sacred story in one Czech UFO-group and (7) the sacred language among the followers of one Christian missionary. In this way, the article shows that the world is divided between the sacred and the profane sphere in new religious movements in the similar way as in any other religion.